

Luskatova T.O., Luskatov O.V. Tactical tasks of investigative experiment in the investigation of intentional grievous bodily harm that caused victim's death. The article examines tactical tasks of investigative experiment in the investigation of intentional grievous bodily harm that caused victim's death. Analyzes available in terms of legal literature on the subject. A number of issues on which decision may be directed investigative experiment to determine the mechanism of commission of the offense as a whole or in the course of its separate stages.

The investigative experiment to determine the mechanism of commission of crime in general or during specific stages can be aimed at addressing a number of issues, including the establishment of: 1) a particular place or defining the boundaries of the site where the victim has suffered a physical damage (to assess the capability of the terrain, placement of furniture or other objects in the room to influence the offender, etc.); 2) the relative position and poses of the suspect and the victim when causing bodily ushkod, their movements, in particular the suspect, in order to catch the victim and the latest efforts to avoid attacks or in carrying out resistance; 3) a method to cause bodily harm, namely by means of weapon usage or avoiding to use it; the nature of holding weapons, including one or both hands; the trajectories of causing damage; usage of weapons remotely (fire, throwing weapons, etc.) or by direct contact and others; 4) the possibility to cause harm by means of the the certain postures specified by the person and the relative position of the suspect and the victim; the conformity of the physical damage and marks on the body and clothing of the victim; on the body and clothing of the suspect under the conditions of the victim's to maintain resistance; on the elements of the venue; 5) the possibility of leaving the victim in certain circumstances (in terms of high or low temperatures, etc.) that can cause physical damage; 6) the possibility to cause physical damage by himself/herself.

The further study of the problem the author recommends to further development of the tactics to carry out investigative experiments in the investigation proceeding of the studied type of crime.

Keywords: *investigative experiment, tactical job injuries, research, crime.*

Надійшла до редакції 30.06.2016

Людвік В.Д.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.434

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ЖУРНАЛІСТА

Надано кримінально-правову характеристику посягання на життя журналіста. Розглянуто об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону злочину.

Ключові слова: *об'єкт злочину, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона, журналіст, посягання, життя, законна професійна діяльність.*

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 34 Конституції України, кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, викорис-

товувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1].

Громадяни України реалізують зазначене конституційне право, серед іншого, і шляхом законної професійної діяльності журналістів. З метою підвищення гарантій безпеки законної професійної діяльності журналістів Верховна Рада 14 травня 2015 року прийняла ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» № 421-VIII [2].

Цим законом було внесено зміни до ст. 18 ЗУ "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" та до Кримінального кодексу України шляхом зміни назви розділу XV Особливої частини, а також доповнення цього кодексу низкою статей. Однією з цих статей стала ст. 348-1 КК «Посягання на життя журналіста».

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Комплексного вивчення даного питання не проводилося, але окремі питання розглядалися у роботах таких українських вчених: Р. В. Вереша, С. Я. Лихова, І. Б. Медицький, В. І. Павликівський, Є. О. Письменський, Н. А. Савінова, В. В. Шаблистий, Л. В. Ярмол та ін.

Метою статті є дослідження кримінально-правової характеристики норми, що передбачає відповідальність за посягання на життя журналіста.

Виклад основного матеріалу. Склад злочину, передбачений ст. 348¹ КК, як і будь який інший, складається з таких елементів: об'єкт злочину, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Родовим об'єктом злочину, виходячи з розташування статті, виступають суспільні відносини у сфері охорони авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та у сфері охорони законної професійної діяльності журналістів.

Не можна погодитися з точкою зору С.Я. Лихової, яка стверджує, що родовим об'єктом злочинів, які посягають на інтереси журналістів, слід визнавати правові відносини, які складаються у процесі реалізації права журналістів на свободу слова [3, с. 274]. Таким чином, не можна погодитися із законодавцем, який все ж таки розмістив злочини проти журналістів у XV розділі Особливої частини КК.

Безпосереднім основним об'єктом виступають суспільні відносини, що забезпечують здійснення законної професійної діяльності журналістами.

Законною діяльністю журналіста визнається така його діяльність, яка відповідає вимогам Конституції України, Законам України, іншим нормативно-правовим актам України та міжнародним договорам, ратифікованим Україною.

Відповідно до примітки ст. 345¹ КК, під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171, 347-1, 348-1 цього Кодексу слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет [4].

Але будь-яка професія є законною по факту, професійно можна займатися та бути професіоналом тільки тоді, коли ця професія внесена до відповідного класифікатора професій. У зв'язку з цим не викликає заперечень пропозиція В.В. Шаблистого про виключення з диспозицій злочинів проти журналістів слова «законна» по відношенню до професійної журналістської діяльності [5, с. 70–71].

Безпосереднім додатковим об'єктом виступають суспільні відносини у сфері охорони життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї.

Під життям слід розуміти особливу форму існування людського організму, що полягає в активному, поєднаному з витратою отриманої ззовні енергії, підтриманні та самовідтворенні специфічної структури. Життя людини характеризується реактивністю, диханням, мисленням, чутливістю, баченням, спілкуванням, харчуванням, ростом, рухом, обміном речовини, розмноженням тощо. Також термін «життя» розуміють як індивідуальний розвиток людського організму з моменту його зародження до його смерті (онтогенез) [6, с. 287].

Потерпілим від цього злочину виступає лише журналіст, його близькі родичі чи члени сім'ї.

Журналіст – творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначено в державному класифікаторі професій України (ст. 1 ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів») [7].

Близькі родичі чи члени сім'ї – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК) [8].

З *об'єктивної сторони* злочин полягає у вчиненні посягання на життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї.

ПОСЯГАННЯ, я, с. Дія за знач. посягати. На усіх етапах розвитку соціалістичної держави її кровною справою був і залишається захист завоювань соціалізму від посягань сил контрреволюції і світового імперіалізму (До 100-річчя В. І. Леніна, 1970, 21); Щоб убезпечити Київ від посягань інших князів, він [Юрій Долгорукий] у стратегічно важливих пунктах – Вишгороді, Білгороді, Каневі і Переяславі – садить княжити своїх синів (Нариси стар. іст. УРСР, 1957, 569) [9].

У кримінальному праві під посяганням на життя розуміють умисне вбивство або замах на умисне вбивство.

Відповідно до ч. 1 ст. 115 КК, під вбивством слід розуміти умисне про-

типравне заподіяння смерті іншій людині.

Смерть – це момент, коли внаслідок припинення роботи серця розпочався незворотний процес розпаду клітин центральної нервової системи. Виділяють клінічну та незворотну (біологічну) смерть.

Біологічну смерть необхідно відрізнити від клінічної, коли, незважаючи на припинення дихання і серцебиття, протягом дуже короткого часу життя в організмі не припиняється і його життєздатні функції можуть бути відновлені. Навмисне приведення людини у стан клінічної смерті у випадку, коли біологічна смерть не настала, може кваліфікуватися як замах на вбивство [10, с. 18].

З об'єктивної сторони діяння, направлені на вбивство або замах на вбивство, можуть полягати як у вчиненні дії (нанесення удару ножом, постріл з вогнепальної зброї, удушення, отруєння тощо), так і бездіяльності (наприклад ненадання життєво необхідної медичної допомоги тощо).

Обов'язково при розслідуванні та кваліфікації цього злочину встановлюється, що злочин вчинено саме у зв'язку із здійсненням журналістом законної професійної діяльності. У випадку, якщо це не підтверджується матеріалами справи, дії винного (винних) кваліфікуються за іншими статтями КК проти життя та здоров'я особи. Якщо ж такі дії вчинені у зв'язку із здійсненням журналістом законної професійної діяльності, то вони кваліфікуються лише за ст. 348-1 КК.

Посягання на життя журналіста або його близьких родичів чи членів сім'ї, скоєне безпосередньо після погрози вчинити такі дії, не потребує додаткової кваліфікації за ст. 345-1 Кримінального кодексу [11].

Злочин вважається закінченим з моменту замаху на життя потерпілого. Додаткової кваліфікації ще й за ст. 15 КК в такому випадку не потрібно.

Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла віку, з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність. Законодавцем при прийнятті законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів» було допущено суттєву помилку. Не були внесені відповідні зміни до ст. 22 КК. Враховуючи це можна стверджувати, що кримінальна відповідальність за вчинення цього злочину може наставати лише з 16-річного віку. Тим самим було створено ситуацію, при якій життя журналіста має меншу цінність, ніж, наприклад, життя державного діяча або життя працівника правоохоронного органу, оскільки відповідальність за посягання на цих потерпілих настає з 14-річного віку. Таким чином, необхідно внести зміни до ч. 2 ст. 22 КК, додавши в перелік злочинів, за які настає кримінальна відповідальність з 14 років, ст. 348-1 КК.

У випадку вбивства потерпілого особою, яка досягла 14-річного віку, дії винного необхідно кваліфікувати за п. 8 ч. 2 ст. 115 КК (до внесення змін в ч. 2 ст. 22 КК).

Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини. Вбивство може бути вчинено як з прямим, так і з непрямым умислом, тобто винна особа усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, усві-

домлює, що вона своїм діянням позбавляє життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності, передбачає настання смерті потерпілої особи і бажає настання таких наслідків, або не бажає, але свідомо припускає їх настання.

Замах на вбивство, відповідно до ч. 1 ст. 15 КК, може бути вчинений лише з прямим умислом, тобто винна особа усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, усвідомлює, що вона своїм діянням намагається позбавити життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності і бажає так діяти.

Мотиви вчинення злочину можуть бути різноманітними, але обов'язково, щоб вони були пов'язані із здійсненням журналістом законної професійної діяльності.

Висновки. Отже, з огляду на викладене можна стверджувати, що злочин, передбачений ст. 348-1 КК, є усіченим складом злочину, який вважається закінченим вже з моменту замаху на життя потерпілого. При кваліфікації за цією статтею необхідно встановити, що винний посягав на життя потерпілого саме у зв'язку із здійсненням журналістом законної професійної діяльності. Пропонуємо внести зміни до КК, додавши в ч. 2 ст. 22 КК ст. 348-1 КК.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/421-19>
3. Лихова С.Я. Криміналізація суспільно небезпечних діянь проти журналістів як приклад порушення принципу структурності кримінального закону / С.Я. Лихова// Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовчій діяльності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 8–9 жовт. 2015 р. / В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – С. 270–274.
4. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Шаблистий В.В. Про кримінально-правове забезпечення однієї найзаконнішої професії в Україні / В.В. Шаблистий // Кримінально-правове, кримінологічне та кримінально-виконавче забезпечення механізму реалізації прав та свобод людини і громадянина : матеріали круглого столу (м. Запоріжжя, 10 березня 2016 р.) / за ред. В.М. Огаренка, Т.А. Денисової. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – С. 68–71.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко та ін. ; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. – К. : Юрінком Інтер, 2016.
7. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>
8. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 8. – С. 393.
10. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. – Т. 2: Особлива

частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – К., 2013.

11. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 26.06.92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-92/print1463653388043274>

Людвик В.Д. Уголовно-правовая характеристика посягательства на жизнь журналиста. Дано уголовно-правовую характеристику посягательства на жизнь журналиста. Рассмотрены объект преступления, объективная сторона, субъект, субъективная сторона.

Ключевые слова: *объект преступления, объективная сторона, субъект, субъективная сторона, журналист, посягательство, жизнь, законная профессиональная деятельность.*

Lyudvik V.D. Criminal-legal characteristic of the attempt on the life of a journalist. The article deals with the study of the composition of the crime under article 348¹ of the Criminal code of Ukraine. The article deals with patrimonial and direct objects of a crime, victims of crime, objective aspect of crime, subject of crime, and subjective aspect of the crime.

The author believes that the generic object of crime under article 348¹ of the Criminal code are the social relations in the sphere of protection of authority of bodies of state power, bodies of local self-government, associations of citizens and protection of the lawful professional activities of journalists, and the direct - social relationships underpinning the implementation of the lawful professional activities of journalists. The actus Reus of the crime consists of murder or attempted murder of the victim.

The author argues that compulsory clarification subject to the fact that the offence is committed in connection with the exercise of a journalist's legitimate professional activities. The subject of the crime is the physical responsible person who, at the time of the offence attained 16 years of age. On the subjective side of a crime is characterised by deliberate form of guilt.

The author came to the conclusion that the offence under article 348¹ of the criminal code is a truncated part of the crime, which is considered ended from the moment of the attempt on the life of the victim. If you are qualifying under this article must establish that the offender has endangered the lives of the victim in connection with the exercise of a journalist's legitimate professional activities. The author offers to amend the criminal code by adding article 22, part 2 of the criminal code. 348¹UK.

Keywords: *object of crime, objective aspect, subject, subjective side, journalist, attempt, life, legal professional activities.*

Надійшла до редакції 30.05.2016